

Nr 353.

Godkänd av första kammaren den 14 juni 1932.

Godkänd av andra kammaren den 14 juni 1932.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 122 och memorial nr 145.)

Till Konungen.

I den till riksdagen den 4 januari 1932 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 har Eders Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen

ej mindre, under punkt 174 av det vid statsverkspropositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, att, i avbidan på den proposition angående omorganisation av folkskoleseminarierna m. m., som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna dels en minskning av det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, nu 1,837,000 kronor, med 37,000 kronor till 1,800,000 kronor — därav till folkskoleseminarierna 1,640,000 kronor och till stipendier för elever vid folkskoleseminarier 160,000 kronor —, dels till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. för budgetåret 1932/1933 ett extra reservationsanslag av 57,500 kronor, dels ock det ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg åt lärare vid folkskoleseminarierna till 200,000 kronor,

än även, under punkt 178 av nämnda statsrådsprotokoll, att, i avbidan på den proposition angående omorganisation av småskoleseminarierna m. m., som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna dels en minskning av det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 178,000

kronor, med 9,000 kronor till 169,000 kronor, dels till verksamheten vid statens småskoleseminarium i Hagaström för budgetåret 1932/1933 ett extra reservationsanslag av 29,000 kronor, dels en minskning av det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, nu 310,000 kronor, med 70,000 kronor till 240,000 kronor, dels en minskning av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier, nu 65,000 kronor, med 49,000 kronor till 16,000 kronor, dels ock till tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, inrättade av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, för budgetåret 1932/1933 ett extra förslagsanslag av 40,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 26 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 143, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta följande organisation av statens folk- och småskoleseminarier att träda i successiv tillämpning med början av läsåret 1933/1934:

Folkskoleseminarierna skola vara till antalet 11, därav 6 dubbelseminarier och 5 enkelseminarier. Varje dubbelseminarium skall innefatta en fyraårig och en tvåårig linje, den senare studentkurs. Varje enkelseminarium skall innefatta en fyraårig linje. Dubbelseminarierna skola förläggas till Stockholm, Uppsala, Växjö, Lund, Göteborg och Umeå. Enkelseminarierna skola förläggas till Linköping, Karlstad, Falun, Härnösand och Luleå; dock skall å tid, som framdeles kommer att bestämmas, seminariet i Karlstad utvidgas med en kurs för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor. Seminarierna i Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand och Luleå skola vara avsedda för manliga elever, seminariet i Karlstad dock med det undantag, som nyss angivits. Seminarierna i Stockholm, Växjö, Falun och Umeå skola vara avsedda för kvinnliga elever.

Småskoleseminarierna skola vara till antalet 7, därav 4 dubbelseminarier och 3 enkelseminarier. Dubbelseminarierna skola förläggas till Strängnäs, Skara, Landskrona och Falun. Enkelseminarierna skola förläggas till Kalmar, Lycksele och Haparanda. Varje dubbelseminarium skall innefatta två tvååriga linjer. Enkelseminarierna skola omfatta, seminariet i Kalmar en tvåårig linje samt seminarierna i Lycksele och Haparanda vardera en treårig linje.

dels medgiva, att den av förre rektorn J. Wockatz till staten såsom gåva överlämnade fastigheten vid småskoleseminariet i Hagaström må efter nämnda seminariums nedläggande utan vederlag återgå till Wockatz,

dels beträffande anslagen till folkskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933

1. öka den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m. ingående anslagsposten: Folkskoleseminarierna, nu 1,620,000 kronor, med 20,000 kronor till 1,640,000 kronor;

2. minska den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m. ingående anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier, nu 217,000 kronor, med 59,000 kronor till 158,000 kronor;

3. minska det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m., nu 1,837,000 kronor, med 39,000 kronor till 1,798,000 kronor;

4. till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 59,500 kronor;

5. uppföra det ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg åt lärare vid folkskoleseminarierna med oförändrat belopp 200,000 kronor;

dels ock beträffande anslagen till småskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933

1. minska det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 178,000 kronor, med 9,000 kronor till 169,000 kronor;

2. för uppehållande av verksamheten vid statens småskoleseminarium i Hagaström för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 29,000 kronor;

3. för budgetåret 1932/1933 minska det ordinare förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, nu 310,000 kronor, med 70,000 kronor till 240,000 kronor;

4. medgiva, att där landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, upprättat småskoleseminarium, vilket åtnjutit statsunderstöd, blivit nedlagt eller ordinarie lärare vid dylikt seminarium eljest genom inskränkning av verksamheten blivit för seminariet obehövlig, statsbidrag likväl må efter Eders Kungl. Maj:ts beprövande kunna utgå för tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 till belopp, motsvarande grundlön och ålderstillägg ävensom tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg till sådana ordinarie lärare, som genom nedläggandet eller inskränkningen ej längre erfordras för seminariets uppehållande, dock att Eders Kungl. Maj:t må äga för varje särskilt fall bestämma det antal lärare, för vilkas avlönande statsbidrag må utgå, samt meddela de villkor och bestämmelser Eders Kungl. Maj:t eljest finner för gott föreskriva;

5. minska det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier, nu 65,000 kronor, med 49,625 kronor till 15,375 kronor;

6. besluta, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, skall även för budgetåret 1932/1933 utgå med $\frac{3}{4}$ av det belopp, som må tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och vid statens småskoleseminarier;

7. till tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, anvisa för budgetåret 1932/1933 ett extra förslagsanslag av 40,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

dels två likalydande motioner (I: 325 och II: 476), i vilka föreslagits bland annat att riksdagen måtte besluta, att utredning verkställes om hur landsbygdens ungdom, som fått sin skolbildning uteslutande eller huvudsakligen i folk- och fortsättningsskolor, i begränsad omfattning må kunna utbildas till folkskollärare, att antalet lektorstjänster vid dubbelseminarierna fastställas först efter förnyad utredning, varvid bör tillses, att de tvååriga studentkurserna få tillräckligt antal väl kvalificerade lärare, att verksamheten vid folkskoleseminariet i Karlstad får fortgå som hittills med sex klassavdelningar, tills seminariets ställning i den blivande seminarieorganisationen blir bestämd och att därför i första klassen innevarande år skola intagas två avdelningar om tillsammans 50 elever;

dels två likalydande motioner (I: 326 och II: 485), vari hemställts, att riksdagen vid ett bifall i huvudsak till det i Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 143 framlagda förslaget till organisation av småskoleseminarierna måtte besluta, att ett enkelseminarium för utbildning av småskollärarinnor skall förläggas till Linköping;

dels två likalydande motioner (I: 327 och II: 481), vari hemställts, att riksdagen ville besluta, att folkskoleseminariet i Kalmar måtte bibehållas antingen som ett kvinnligt enkelseminarium eller som ett kvinnligt dubbelseminarium med en fyraårig kurs och en kurs för studenter;

dels två likalydande motioner (I: 329 och II: 484), vari hemställts, dels att riksdagen måtte besluta sådan ändring av Eders Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda förslag, att antalet tvååriga studentkurser begränsas till 4 och de fyraåriga kurserna i erforderlig grad utökas, dels ock att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till de förändringar i organisationen, som på grund härav kunna befinnas nödvändiga;

dels två likalydande motioner (I: 330 och II: 482), i vilka föreslagits, att vid bifall i huvudsak till Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 143 rörande den nya folkskoleseminarieorganisationen riksdagen måtte besluta, att dubbelseminarier skola upprättas i Linköping och Karlstad samt att åtminstone vid ett eller ett par enkelseminarier med reservlokaler för utvidgad lärarutbildning övningskolan får samma omfattning som vid dubbelseminarierna;

dels en motion (I: 331), vari hemställts, att riksdagen måtte, med ändring av Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 143, dels besluta följande organisation av statens folk- och småskoleseminarier att träda i successiv tillämpning med början av läsåret 1933/1934: Folkskoleseminarierna skola vara till antalet 8, därav 3 studentseminarier, 3 dubbelseminarier och 2 enkelseminarier. Varje studentseminarium skall innefatta en tvåårig utbildningskurs med omkring 75 elever i vardera årskursen. Varje dubbelseminarium skall ha två fyraåriga linjer och bygga på en kunskapsnivå, i det hela motsvarande realexamen. Varje enkelseminarium skall innefatta en dylik fyraårig linje.

Studentseminarierna skola förläggas till Stockholm, Uppsala och Lund. Dubbelseminarierna skola förläggas till Linköping, Göteborg och Umeå. Enkelseminarierna skola förläggas till Falun och Karlstad, av vilka det i Karlstad skall förenas med ett dubbelt småskoleseminarium; efter särskild utredning och å tid, som framdeles kommer att bestämmas, skall seminariet i Falun kunna utvidgas med en kurs för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor. De olika seminariekurserna skola stå öppna för såväl manliga som kvinnliga lärjungar, och proportionen dem emellan regleras genom särskilda beslut av Konungen och riksdagen gemensamt. Småskoleseminarierna skola vara till antalet 7, därav 4 dubbelseminarier och 3 enkelseminarier. Dubbelseminarierna skola förläggas till de nuvarande folkskoleseminarierna i Luleå, Karlstad, Växjö och Landskrona. Enkelseminarierna skola förläggas till Lycksele (det nuvarande statliga småskoleseminariet), Falun (det nuvarande landstingsseminariet) och Linköping (det nuvarande landstingsseminariet). Varje dubbelseminarium skall innefatta två tvååriga linjer; dock skall dubbelseminariet i Luleå omfatta en treårig och en tvåårig linje. Enkelseminarierna skola omfatta, seminarierna i Falun och Linköping vardera en tvåårig linje samt seminariet i Lycksele en treårig linje; dels medgiva, att den av förre rektorn J. Wockatz till staten såsom gåva överlämnade fastigheten vid småskoleseminariet i Hagaström må efter nämnda seminariums nedläggande utan vederlag återgå till Wockatz; dels beträffande anslagen till folkskoleseminarierna och till småskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933 vidtaga de ändringar i ovannämnda propositions förslag, som kunna bli erforderliga genom bifall till här ovan framställda förslag;

dels två likalydande motioner (I: 334 och II: 487), i vilka hemställts, att riksdagen, vid fattande av beslut med anledning av Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 143 angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna, måtte bestämma dels att folkskoleseminariet i Luleå alltjämt skall vara dubbelseminarium, avsett att bereda undervisning åt såväl manliga som kvinnliga lärjungar, eller att organisationen av seminariet på annat sätt ordnas så, att såväl manliga som kvinnliga lärjungar kunna beredas undervisning vid seminariet; dels att småskoleseminariet i Murjek åtminstone tillsvidare skall fortsätta sin verksamhet;

dels en motion (I: 338), vari hemställts bland annat, det riksdagen måtte, dels besluta nedanstående organisation av statens folk- och småskoleseminarier, nämligen i fråga om folkskoleseminarierna: 20 examensavdelningar — inklusive två ettåriga studentkurser — fördelade på 2 samseminarier, förlagda till Umeå och Lund; 5 dubbelseminarier, förlagda till Uppsala, Karlstad och Linköping för manliga elever samt till Falun och Göteborg för kvinnliga elever med den ena parallellavdelningen i Falun utgörande en tvåårig kurs för småskollärarinnor; 4 enkelseminarier, förlagda till Luleå och Växjö för manliga elever samt till Stockholm och Kalmar för kvinnliga elever jämte en manlig och en kvinnlig studentkurs, som förläggas till re-

spektive Stockholm och Växjö; i fråga om småskoleseminarierna: 14 examensavdelningar, fördelade på 5 dubbelseminarier, förlagda till Härnösand, Strängnäs, Skara, Kalmar och Landskrona; samt 4 enkelseminarier, förlagda till Haparanda, Lycksele, Kristinehamn och Linköping; dels i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, det Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en skyndsam utredning, avseende studentkursernas antal och gestaltning i övrigt;

dels en motion (I: 339), vari föreslagits riksdagen att besluta bland annat att antalet examensavdelningar vid småskoleseminarierna måtte bestämmas till minst 14; samt att fyra tvååriga studentlinjer upprättas och förläggas till Stockholm, Uppsala, Göteborg och Lund;

dels två likalydande motioner (I: 340 och II: 494), i vilka hemställts, att riksdagen måtte bifalla Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 143 med den ändring, att antalet småskoleseminarier bestämmas till 8, därav 3 dubbelseminarier, förlagda till Strängnäs, Skara och Landskrona samt 5 enkelseminarier, förlagda till Kalmar, Lycksele, Haparanda, Falun och Hagaström;

dels en motion (II: 454), vari föreslagits, att riksdagen, med frångående av Eders Kungl. Maj:ts i propositionen väckta förslag, måtte besluta, att småskoleseminariet i Härnösand skall bibehållas, och på grund därav såsom driftsanslag för kommande budgetår anslå högst 39,050 kronor;

dels en motion (II: 472), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de studentkurser, som infogas i seminarieorganisationen, ej må bliva till antalet flera eller anordnas med längre utbildningstid än som nu gäller;

dels en motion (II: 495), vari hemställts bland annat att riksdagen måtte — med avslag av propositionen nr 143 i vad den rör folk- och småskoleseminariernas framtida organisation — dels besluta följande organisation av statens folk- och småskoleseminarier att, med nedan angivna undantag, träda i successiv tillämpning med början av läsåret 1933/1934: Folkskoleseminarierna skola vara till antalet 11, därav 9 dubbel- och 2 enkelseminarier anordnade på följande sätt: 1) Dubbelseminarier: a) lärarseminarium i Linköping med två fyraåriga linjer; b) samseminarier i Karlstad, Umeå och Luleå med vardera två fyraåriga linjer; c) lärarseminarier i Uppsala och Göteborg och lärarinneseminarium i Stockholm med vardera en fyraårig och en tvåårig linje (studentkurs); d) samseminarium i Lund med en fyraårig och en tvåårig linje (studentkurs), båda med såväl manliga som kvinnliga elever; e) lärarinneseminarium i Falun med en fyraårig och en tvåårig linje (kurs för utbildande av småskollärarinnor till folkskollärarinnor). 2) Enkelseminarier: f) lärarseminarium i Växjö och lärarinneseminarium i Kalmar med vardera en fyraårig linje. Småskoleseminarierna skola vara till antalet 10, därav 5 dubbel- och 5 enkelseminarier. Dubbelseminarierna skola förläggas till Strängnäs, Kalmar, Landskrona, Skara och Härnösand. Enkelseminarierna skola förläggas till Linköping, Kristinehamn, Falun, Lycksele och Haparanda. Varje

dubbelseminarium skall omfatta två tvååriga linjer. Enkelseminarierna skola omfatta: seminarierna i Linköping, Kristinehamn och Falun vardera en tvåårig linje samt seminarierna i Lycksele och Haparanda vardera en treårig linje. De nuvarande folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand samt de nuvarande statliga småskoleseminarierna i Hagaström och Murjek skola från och med början av läsåret 1932/1933 successivt nedläggas. I de nuvarande landstingsseminarierna skola nya elever icke intagas i första klassen med följande undantag: Elever skola intagas i nämnda klass vid landstingsseminarierna i Göteborg, Linköping, Kristinehamn, Falun, Kalmar, Skara och Härnösand år 1932 och vid landstingsseminariet i Lund åren 1932 och 1933; dels medgiva att den av förre rektorn J. Wockatz till staten såsom gåva överlämnade fastigheten vid småskoleseminariet i Hagaström må efter nämnda seminariums nedläggande utan vederlag återgå till Wockatz; dels ock vid ett bifall till vad ovan hemställts — med ändring av vad Eders Kungl. Maj:t i nedannämnda avseende föreslagit — till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 57,500 kronor;

dels en motion (II: 496), vari föreslagits bland annat att riksdagen måtte besluta att bifalla de delar av Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 143, som äro ägnade att medföra omedelbar ekonomisk besparing, samt att hemställa hos Eders Kungl. Maj:t om ytterligare utredning beträffande kursplaner, inträdesfordringar, upprättandet av samseminarier, småskollärarynnors utbildning för tjänstgöring i folkskola etc.;

dels ock en motion (II: 497), vari hemställts, bland annat, att riksdagen i samband med behandlingen av Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 143 måtte beakta de synpunkter i fråga om övningsskolornas utvidgning, som i motionen anförts, vid bestämmandet av antalet övningsskolläartjänster och vid prövningen av föreliggande förslag till disponering av olika seminariefastigheter.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får riksdagen hänvisa till motionerna I: 325 och 326, II: 481, I: 329, 330 och 331, II: 487, I: 338, 339 och 340, II: 454, 472, 495, 496 och 497.

Eders Kungl. Maj:ts föreliggande proposition avser att bringa till ett definitivt avgörande den sedan flera år svävande frågan om organisationen av lärarutbildningen för vårt folkundervisningsväsende. Initiativet till en genomgripande omdaning av denna organisation kan otvivelaktigt sägas hava utgått från riksdagen själv dels genom dess skrivelse nr 230 av år 1923 med begäran om utredning i fråga om statens övertagande av de av landstingen och vissa städer inrättade småskoleseminarierna, dels ock genom dess skrivelse nr 145 av år 1929, i vilken ej mindre med styrka

framhölls, att den nuvarande folkskoleseminarieorganisationen vore avsevärt större än vad det förefintliga lärarbehovet krävde och att det därför vore nödvändigt att taga under övervägande mera vittgående inskränkningar i sistberörda organisation, än även betonades såsom i hög grad angeläget, att frågorna om folkskoleseminariernas organisation och småskollärarytbildningens förstatligande behandlades såsom ett enda sammanhängande spörsmål om statens anordningar för utbildning av lärare för folkundervisningsväsendet. Härigenom torde — heter det i sistnämnda skrivelse — det bliva möjligt att särskilt beträffande lokalfrågorna vinna den mest praktiska och för staten minst kostsamma lösningen av berörda organisationsfrågor.

Sedan Eders Kungl. Maj:t efter omfattande utredningar förelagt 1931 års riksdag själva principfrågan om småskollärarytbildningens förstatligande ävensom ett par viktiga detaljspörsmål beträffande denna utbildning, nämligen angående utbildningstidens längd och elevantalet per klassavdelning, beslöt sistnämnda riksdag (skrivelse nr 199), att staten skulle, i den omfattning, som framdeles bleve av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen närmare bestämd, övertaga småskollärarytbildningen under förutsättning, att vederbörande landsting och stad kostnadsfritt och med full äganderätt till staten överlämnade den för seminarieutbildningen använda fasta och lösa egendom, varav staten funne sig vara i behov. Lärokursens längd bestämdes till två år (utom vad angick de redan treåriga statliga småskoleseminarierna i Haparanda och Lycksele, där lärokursen fortfarande skulle vara treårig). Elevantalet bestämdes till 28 per klass.

Efter dessa grundläggande beslut i fråga om småskollärarytbildningsanstalterna har Eders Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med den mening, som 1929 års riksdag uttalat, till definitiv prövning i ett sammanhang upptagit hela den omfattande frågan om den närmare gestaltningen av lärarytbildningen för folkundervisningsväsendet, alltså ej blott småskoleseminariernas utan även folkskoleseminariernas organisation.

Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär en högst avsevärd beskärning av de nuvarande anordningarna för lärarytbildningen och skulle enligt de i propositionen framlagda beräkningarna medföra betydande besparingar. Emellertid har Eders Kungl. Maj:t icke stannat vid att ifrågasätta ändringar blott i fråga om den yttre organisatoriska ramen, såsom av riksdagen i dess tidigare uttalanden i ämnet närmast torde hava avsetts. Propositionen innehåller nämligen därutöver några synnerligen betydelsefulla reformförslag, avseende mera den inre strukturen av seminarieorganisationen, däribland de ettåriga studentkursernas utvidgning till tvååriga kurser samt ökning av studentkursernas antal.

Innan riksdagen övergår till att yttra sig rörande förslaget olika delar, vill riksdagen framhålla, att föreliggande ärende i mer än vanlig grad är ägnat att framkalla meningsbrytningar ej blott därför, att frågan i och för

sig är omfattande och svårlöst, utan även och ej minst därför att den så nära berör de särskilda orternas intressen. Härom vittna bl. a. åtskilliga av de framkomna motionerna. Det synes emellertid riksdagen för en lycklig lösning av frågan vara av vikt, att dylika lokalt betonade intressen få träda tillbaka för vad som ur hela rikets, ur statens synpunkt är önskvärdt, i den mån berörda intressen icke kunna bringas till överensstämmelse härmed. Vidare önskar riksdagen framhålla, att, även om riksdagen på åtskilliga punkter måst ställa sig tveksam inför eller helt avvisande till Eders Kungl. Maj:ts förslag, detta förslag enligt riksdagens uppfattning i flera avseenden äger obestriddliga förtjänster. Såsom särskilt erkännansvärd betraktar riksdagen den allvarliga strävan till sparsamhet och förenkling, som präglar förslaget i dess helhet och som står väl i samklang med vad tidsläget kräver.

Då riksdagen härefter har att angiva sin ståndpunkt i de olika spörsmål, som äro föremål för behandling i propositionen, förefaller det riksdagen lämpligast, att riksdagen först upptar till prövning de angelägenheter, som angå folkskollärarytbildningen.

Härvid böra till en början komma under bedömande de i propositionen framställda förslagen i fråga om förlängning av studentkurserna, utökning av deras antal samt dessa kursers inordnande såsom en fast beståndsdel av seminarieorganisationen. Vad beträffar frågan om studentkursernas anordning, är det, med hänsyn till den roll, dessa kurser spela i Eders Kungl. Maj:ts förslag, av avgörande betydelse, vilken ställning riksdagen intager till förslaget i denna del.

I fråga om studentkursernas anordning har Eders Kungl. Maj:t föreslagit synnerligen betydelsefulla förändringar, nämligen dessa kursers förlängning från ettåriga till tvååriga, utökande av kursernas antal från nuvarande två till sex, vilket innebär, att omkring en tredjedel av årsproduktionen av folkskollärare skulle ske genom studentkurserna, samt kursernas infogande såsom fasta beståndsdelar av seminarieorganisationen, i det att kurserna, från att hittills hava utgjort mera tillfälliga utbyggnader av nämnda organisation, avsedda ursprungligen att snabbt möta ett ökat lärarbehov, enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle på var och en av sex olika platser tillsammans med en fyraårig seminariekurs bilda ett dubbelseminarium. Dubbelseminarier av annan typ skulle icke finnas.

I fråga om studentkursernas förlängning stöder sig Eders Kungl. Maj:t på ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag, vari såsom de viktigaste skälen för en sådan förändring angivits dels att den nuvarande ettåriga kursen icke lämnade tillräcklig tid för utbildning i övningsämnen och för undervisningsövningar, dels ock att arbetsbelastningen därstädes vore alltför stor. Det bör emellertid uppmärksammas, att skolöverstyrelsen framhållit, att det på den begränsade tid, som stått överstyrelsen till buds, icke

kunnat åvägabringas en fullständig utredning av förevarande organisationsspörsmål, och att särskilt behov uppenbarligen föreläge av närmare utredning angående timplaner och kursplaner.

Beträffande studentkursernas antal och fastare inordnande i seminarieorganisationen har likaledes skolöverstyrelsen framlagt ett förslag, som går i samma riktning som Eders Kungl. Maj:ts; dock har överstyrelsen begränsat kursernas antal till fyra, motsvarande omkring en femtedel av den årliga lärarproduktionen. Till stöd för sistberörda åtgärder har av skolöverstyrelsen och departementschefen åberopats, huvudsakligen, att de hittillsvarande studentkurserna visat sig kunna utbilda goda lärarkrafter, att ett stort antal studenter under de senaste åren anmält sig till dessa kurser, samt att studentkurserna innebure en för staten ekonomiskt fördelaktig anordning.

Det torde böra nämnas, att 1929 års seminariesakkunniga icke ifrågasatt några förändringar i fråga om studentkursernas organisation och antal.

Spörsmålet om en omläggning av studenters utbildning till folkskollärare och vad därmed sammanhänger, synes riksdagen icke befinna sig i sådant läge, att det är möjligt för riksdagen att nu taga definitiv ståndpunkt till denna fråga. Frånsett att de framkomna motionerna vittna om huruledes meningarna bryta sig på detta område, bör det uppmärksammas, att skolöverstyrelsen uppenbarligen haft en känsla av att saken tarvade ytterligare övervägande och även låtit detta komma till tydligt uttryck i sitt förslag. Särskilt synes riksdagen viktigt, att förslag till undervisningsplaner för tvååriga studentkurser utarbetas i syfte att få närmare klargjort, huruvida verkligen behov föreligger av en fördubbling av kursernas längd. Samtidigt bör undersökas, huruvida icke genom lämpliga åtgärder en ettårig utbildning kan göras fullt effektiv. Härvid torde särskilt böra beaktas, vad i motionen I: 338 framhållits angående möjligheten för studenterna att under sommaruppehållet mellan studentexamens avläggande och inträdet i seminariet genom självstudier eller beivrande av särskilda kurser stärka sina kunskaper och färdigheter i vissa ämnen. I samband därmed bör jämväl lärarbehovet för sådana kurser närmare undersökas samt ingående övervägas vilken inverkan, en förlängning av studentkurserna skulle kunna få för det fyraåriga seminariet. Emellertid torde även frågorna om kursernas antal och ställning i organisationen förtjäna en närmare prövning. Vad angår frågan om ökning av studentkursernas antal, har på många håll påkallats en avsevärd utökning av antalet studentfolkskollärare i förhållande till antalet folkskollärare utan studentexamen. Å andra sidan hava starka betänkligheter yppats gentemot en sådan utveckling, särskilt med hänsyn till folkskoleväsendet på landsbygden, där det ansetts vara till stort gagn, att folkets tänkesätt, vanor och arbetsliv icke är något för läraren främmande utan fastmera något, varmed han är väl förtrogen. Det har syntts mindre sannolikt, att sådana

lärare skola stå att finna bland dem, som normalt tillbragt hela sin uppväxttid eller det mesta därav i en läroverksstad, än bland de folkskollärare, som icke äro studenter. Ytterligare har anförts, att den folkskollärarytbildning, som går över studentexamen, i själva verket icke är för staten billigare än vägen genom det fyraåriga seminariet utan snarare motsatsen. Riksdagen vill emellertid med hänsyn till föreliggande omständigheter ej motsätta sig en viss utökning av studentkursernas antal, därest så efter närmare prövning skulle visa sig erforderligt och lämpligt.

Då riksdagen sålunda vill anhålla om en utredning rörande här berörda olika spörsmål, finner sig riksdagen slutligen böra uttala, att riksdagen anser skäl saknas att ifrågasätta en mera genomgripande förändring, som skulle giva anstalterna för utbildning av studenter till folkskollärare en annan karaktär, måhända mera akademiskt betonad, än de vanliga seminariekurserna. Däremot torde, med hänsyn till den utveckling det högre skolväsendet numera undergått och de rön som kunna hava gjorts i fråga om studenter såsom folkskollärare, intet vara att erinra mot att utredningen får omfatta jämväl frågan om studentkursernas infogande såsom en fast beståndsdel i seminarieorganisationen.

Riksdagen kan alltså icke i förevarande del bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag utan vill, i likhet med vad i motionen I: 338 yrkats, hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning angående studentkursernas antal och gestaltning i övrigt.

Då riksdagen alltså icke kunnat bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag angående studentkursernas anordning, kommer frågan om folkskoleseminariernas organisation i ett sådant läge, att det icke synes riksdagen tillrådligt att riksdagen i år träffar något avgörande rörande nämnda seminariers framtida gestaltning. Enligt riksdagens mening är det önskvärt, att Eders Kungl. Maj:t får tillfälle att i samband med förut omförmälda, av riksdagen begärda utredning taga under förnyat övervägande förevarande spörsmål och vad därmed äger sammanhang. Riksdagen anser sig dock kunna och böra göra visst undantag härifrån, nämligen vad angår frågan om nedläggandet av folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona. Beträffande seminariet i Skara hava såväl 1929 års seminariesakkunniga som skolöverstyrelsen och Eders Kungl. Maj:t samstämmigt föreslagit dess indragning. Skolöverstyrelsen har därutöver hemställt, att jämväl seminarierna i Härnösand och Landskrona skulle nedläggas, och Eders Kungl. Maj:t har biträtt denna mening, i vad den angår Landskrona. Samtliga tre seminarier äro enkelseminarier och skulle enligt överstyrelsens förslag utnyttjas till dubbla småskoleseminarier.

Riksdagen vill visserligen icke i övrigt för närvarande taga någon bestämd ställning till frågan om det antal folkskoleseminarier, som bör ingå i den framtida definitiva seminarieorganisationen, eller de platser, där dessa folkskoleseminarier lämpligen böra vara belägna, men vad beträffar

de nyss nämnda tre enkelseminarierna, synes det riksdagen av den förebragta utredningen vara uppenbart dels att det för en god lösning av småskoleseminariefrågan — vartill riksdagen snart skall komma — är önskvärt, att folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona få lämna rum för dubbla småskoleseminarier på dessa platser, dels ock att en indragning av omförmälda tre folkskoleseminarier kan ske, utan att härigenom ur statens synpunkt några allvarliga olägenheter uppkomma.

Riksdagen inser väl, att det ur ortssynpunkt måste te sig beklagligt, att nämnda tre bildningsanstalter, vilka var i sin stad under en avsevärd tid varit verksamma på ett förtjänstfullt sätt, nu måste se sig ställda inför avslutningen av denna verksamhet, men i förevarande fall måste ortsin-tresset vika för riksin-tresset, som avgjort synes riksdagen tala för här angivna åtgärd. För staten innebär åtgärden bestämda fördelar i såväl organisatoriskt som ekonomiskt hänseende och — såsom förut antytts och av det följande skall framgå — de tre städerna avses skola erhålla kom-pensation för angivna förlust genom förläggande därstädes av dubbla småskoleseminarier. Det bör också bemärkas, att några invändningar mot det även av Eders Kungl. Maj:t framställda förslaget om indragning av folkskoleseminarierna i Skara och Landskrona icke motionsvis framkommit. Vad folkskoleseminariet i Härnösand beträffar, har Eders Kungl. Maj:t ansett detsamma böra bibehållas, och energiska ansträngningar hava, enligt vad av propositionen framgår, från ortshåll gjorts i denna riktning. Riksdagen måste dock, på sätt förut framhållits, finna de skäl starkare, som tala för folkskoleseminariets i Härnösand ersättande med ett dubbelt småskoleseminarium. Det bör i detta sammanhang även framhållas, att lokalförhållandena vid Härnösandsseminariet, enligt vad riksdagen erfarit, äro sådana, att, om folkskoleseminariet skulle bibehållas därstädes, staten inom en nära framtid har att förvänta ej ringa ny- eller ombyggnadskrav för folkskoleseminariets behov, under det att, såsom av propositionen inhämtas, förläggandet av ett dubbelt småskoleseminarium till folkskoleseminariets lokaler skulle medföra en ombyggnadskostnad av endast omkring 10,000 kronor.

Riksdagen har icke förbisett, att två av de till indragning här förordade folkskoleseminarierna äro anordnade för utbildning av kvinnliga lärare och båda dessa belägna i Götaland. Det bör emellertid observeras, att verkningarna av berörda indragning på utexaminationen tidigast kunna göra sig gällande år 1936. Riksdagen förutsätter, att vid denna tid spörsmålet om folkskoleseminariernas organisation skall hava nått sin slutgiltiga lösning, och att, i den mån så anses erforderligt, provisoriska åtgärder i av-bidan på effekten av sagda slutgiltiga lösning vidtagas i syfte att mot-verka de rubbningar och ojämnheter med avseende å folkskollärrarproduk-

tionens fördelning på manliga och kvinnliga lärare och på olika landsdelar, som av nyss angivna indragningsåtgärd kunna bliva följden.

Vid ett förnyat överbäggande av frågan om den yttre organisationen av folkskollärarytbildningen är det ett par spörsmål, som i första rummet måste avgöras, innan man kan skrida till att närmare utarbete planen för nämnda organisation, nämligen dels avgångsklassernas antal och dels proportionen mellan manliga och kvinnliga lärare.

Vad den första frågan, avgångsklassernas antal, beträffar, är ju för denna bestämmande, vilken siffra som anses motsvara det normala årliga behovet av nya lärare. I likhet med seminariesakkunniga, skolöverstyrelsen och departementschefen anser riksdagen det icke vara möjligt att härutinnan göra några säkra beräkningar, gällande för en avsevärd tid framåt. De ytterst ingående undersökningar, som på området blivit gjorda, hava alla lett till ganska olika resultat. Den högsta siffra, man kommit till, är 610 och den lägsta 450. Om tillbörlig hänsyn tages till det av riksdagen tidigare hävdade önskemålet, att organisationen bör göras elastisk, vill det förefalla riksdagen, som om det skulle vara klokt att hålla ungefärligen medelvägen mellan dessa båda siffror. Detta betyder, med utgångspunkt från ett elevantal av 28 per klass i det fyraåriga seminariet och 25 per klass i studentkurs — tal, som på grund av avgång före avslutad utbildning och kvarsittning dock äro underkastade modifikationer — att en organisation, som innehölle högst 20 avgångsklasser, skulle kunna anses väl avvägd.

Vad angår proportionen mellan manliga och kvinnliga lärare, har tidigare förutsatts, att den skulle utgöra 3:2, men skolöverstyrelsen har numera för sin del förordat proportionen 11:9, detta bl. a. under hänvisning till att sistberörda proportion överensstämde med den faktiska sammansättningen av folkskolläraryrkåren. Eders Kungl. Maj:ts förslag synes i princip ansluta sig till skolöverstyrelsens uppfattning, ehuru detsamma, genom att den enligt förslaget planerade kursen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor ej tills vidare inrättas, i praktiken upprätthåller proportionen 3:2. Riksdagen anser, att lärarproduktionen bör i förevarande hänseende avpassas enligt proportionen 11:9, och att denna proportion bör iakttagas, även om ej sagda kurs träder i verksamhet samtidigt med den nya organisationen. Riksdagen vill emellertid framhålla, att det synes riksdagen angeläget, att kursen i det blivande organisationsförslaget ej ställes på framtiden utan förutsättes begynna i och med att den nya organisationen i övrigt sättes i gång.

Ett annat spörsmål, som synes förtjänt att närmare överbäggas vid den förnyade prövning, förevarande ärende enligt riksdagens mening bör undergå, är frågan om inrättande av samseminarier, d. v. s. seminarier, där både manlig och kvinnlig ungdom erhåller utbildning. Skolöverstyrelsen har i sitt förslag räknat med fyra sådana seminarier, under det att Eders

Kungl. Maj:ts förslag icke upptager något samseminarium, om man bortser från att till seminariet i Karlstad tänkts i en framtid skola förläggas den förut omtalade kursen för utbildning av småskolläraryrinnor till folkskolläraryrinnor. Det förefaller riksdagen, som om det skulle vara möjligt att genom anordnande av samseminarier komma förbi vissa svårigheter, som eljest möta för en tillfredsställande fördelning av lärarproduktionen på olika delar av landet. Riksdagen vill dock icke nu taga ställning till frågan utan endast fästa uppmärksamheten på densamma, på det att den må beaktas vid den kommande förnyade utredningen.

I övrigt vill riksdagen beträffande nämnda utredning allenast framhålla, att det enligt riksdagens mening bör eftersträvas att så långt sig göra låter i första rummet utnyttja de lokalmöjligheter, som de förefintliga dubbelseminarierna erbjuda. Genom att låta lärarproduktionen företrädesvis ske genom dubbelseminarierna vinnas nämligen avsevärda fördelar, ej blott ur ekonomisk utan även ur pedagogisk synpunkt.

Angående övergångsförhållanden och anslagsfrågor kommer riksdagen att uttala sig längre fram i föreliggande skrivelse, sedan riksdagen klargjort sin ställning även till småskoleseminariefrågan.

Sammanfattningsvis kan riksdagens ståndpunkt till föreliggande förslag, i vad det avser folkskolläraryr utbildningen, angivas sålunda. Riksdagen kan icke bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag i vidare mån än vad angår nedläggandet av folkskoleseminarierna i Skara och Landskrona. Härjämte har riksdagen, i motsats till vad av Eders Kungl. Maj:t föreslagits, beslutat, att folkskoleseminariet i Härnösand skall nedläggas. Nedläggandet av folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona står i överensstämmelse med de i motionerna I: 331, I: 338 och II: 495 föreslagna organisationsplanerna. I övrigt har riksdagen icke ansett sig nu böra fatta något definitivt beslut angående folkskoleseminariernas framtida gestaltning, vilket innebär ett avböjande av Eders Kungl. Maj:ts förslag i nyss ej angivna delar. Emellertid vill riksdagen hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om ytterligare utredning angående organisationen av folkskolläraryr utbildningen och framläggande för riksdagen av det förnyade förslag i berörda hänseende, som den ytterligare utredningen kan föranleda.

I motionen II: 497 har framställts förslag i fråga om folk- och småskoleseminariernas övningsskolor. Motionen behandlas i detta sammanhang, för så vitt den avser folkskoleseminarierna. Förslaget äsyftar bland annat ett övervägande av möjligheterna till någon utvidgning av dessa skolor utöver vad i propositionen föreslagits. Vad angår frågan om övningsskolornas storlek, vilken fråga jämväl berörts i motionerna I: 330 och II: 482, torde den bliva föremål för övervägande vid den av riksdagen begärda omprövning, som spörsmålet om folkskoleseminariernas organisation skulle underkastas.

Riksdagen övergår härefter till frågan om småskoleseminarierna.

Såsom förut framhållits, har riksdagen redan år 1931 fattat det grundläggande principbeslutet om statens övertagande av småskollärarytbildningen ävensom träffat för organisationens grunddrag bestämmande avgöranden angående utbildningstidens längd och elevantalet per klass.

Vad som nu återstår, är väsentligen att bestämma avgångsklassernas antal samt seminariernas antal och förläggning.

I fråga om avgångsklassernas antal gäller här detsamma som beträffande folkskollärarytbildningen, nämligen att meningarna rörande den rätta siffran för årsbehovet gå rätt mycket i sär. Högsta och lägsta talet äro respektive 420 och 300. Svårigheterna att åstadkomma hållbara beräkningar äro ju ock synnerligen stora på grund av de många ovissa faktorer, som inverka på kalkylerna. Med hänsyn härtill har departementschefen ansett organisationen böra byggas på beräkningar, som avse lärarbehovet endast för den närmaste framtiden. Då nämnda beräkningar utvisa en stark nedgång i lärartjänsternas antal, har departementschefen ansett siffran för årsproduktionen böra hållas relativt låg, vilket även skulle bidra till den av riksdagen önskade elasticiteten i organisationen. Departementschefen har för sin del stannat vid talet 300 »eller något därutöver». Seminariesakkunnigas motsvarande siffra utgjorde 412 och skolöverstyrelsens i dess organisationsplan 420. Såväl de sakkunniga som skolöverstyrelsen föreslogo 15 avgångsavdelningar; departementschefen har i enlighet med sin uttalade uppfattning om den behövliga årsproduktionen under de närmaste åren bragt ned antalet avgångsklasser till 11.

Riksdagen finner för sin del övervägande skäl tala för att, såsom departementschefen förordar, seminarietytbildningens omfattning nu bestämmas med särskild hänsyn till de närmaste årens behov. Härvid är att bemärka ej endast vad skolöverstyrelsen anfört i fråga om minskningen i antalet lärartjänster utan även vad riksdagen i år beslutat i fråga om åtgärder för folkskoleväsendets rationalisering. Ävenledes bör uppmärksammas, att ett avsevärt överskott av småskollärarytor för närvarande föreligger. Berörda förhållanden göra, att riksdagen känner sig benägen att för närvarande bestämma antalet avgångsklasser vid småskoleseminarierna till en relativt låg siffra. Dock anser riksdagen, att det av Eders Kungl. Maj:t föreslagna antalet är något för knappt tillmätt; det torde i alla händelser böra höjas med en enhet eller till 12 med tanke på den i det föregående omnämnda kursen för småskollärarytor utbildning till folkskollärarytor, vilken riksdagen förväntar snart komma i gång och varigenom en avgångsavdelning småskollärarytor kan åtminstone delvis beräknas bortfalla. Riksdagen vill tills vidare stanna vid 12 avgångsklasser men anser icke osannolikt, att det inom ej alltför avlägsen framtid, sedan ovannämnda överskott blivit förbrukat, kan bli behöfligt att för undvikande av lärarbrist upprätta ytterligare en à två avgångsklasser.

Vad härefter angår småskoleseminariernas antal och förläggning, vill riksdagen först erinra om att Eders Kungl. Maj:ts föreslagit sju seminarier, varav fyra dubbelseminarier och tre enkelseminarier med förläggning, dubbelseminarierna till Strängnäs, Skara, Landskrona och Falun samt enkelseminarierna till Kalmar, Lycksele och Haparanda. Det är vidare att märka, att enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag staten icke skulle i något fall för seminarieorganisationen taga i anspråk landstingens eller av stadskommuner erbjudna lokaler utan helt reda sig med sina egna fastigheter. Följaktligen förutsätter Eders Kungl. Maj:ts förslag — förutom den redan beslutade indragningen av folkskoleseminariet i Strängnäs och av riksdagen ovan omförmälda indragning av folkskoleseminarierna i Skara och Landskrona — folkskoleseminariets i Falun förändring från dubbelseminarium till enkelseminarium samt nedläggande av Kalmar folkskoleseminarium, allt för att lämna utrymme för de föreslagna småskoleseminarierna. Statsseminarierna i Murjek och Hagaström skulle nedläggas, likaså landstingsseminarierna i Linköping, Jönköping, Växjö, Lund, Halmstad, Borås, Kristinehamn, Örebro, Västerås, Falun, Härnösand, Bollnäs och Östersund samt Göteborgs stads småskoleseminarium i Göteborg.

Ytterligare bör erinras, att seminariesakkunniga föreslagit, att den nya seminarieorganisationen skulle omfatta 3 dubbelseminarier och 9 enkelseminarier. Dubbelseminarierna skulle förläggas till Strängnäs, Skara och Kalmar; enkelseminarierna till Murjek, Haparanda, Lycksele, Östersund, Falun, Hagaström, Linköping, Lund och Halmstad. Staten skulle övertaga landstingsseminarierna i Östersund, Falun, Linköping, Lund och Halmstad. Övriga landstingsseminarier ävensom Göteborgsseminariet skulle nedläggas.

Skolöverstyrelsen har i sin senaste utredning föreslagit en organisation, omfattande 5 dubbelseminarier och 5 enkelseminarier. Dubbelseminarierna skulle förläggas till Strängnäs, Kalmar, Landskrona, Skara och Härnösand, enkelseminarierna till Linköping, Kristinehamn, Falun, Lycksele och Haparanda. Seminarier i Jönköping, Växjö, Lund, Halmstad, Göteborg, Borås, Örebro, Västerås, Hagaström, Bollnäs, Östersund och Murjek skulle indragas.

Eders Kungl. Maj:ts förslag angående småskoleseminariernas antal och förläggning har uppkallat ett stort antal varierande, motionsvis framställda önskemål.

Det torde icke förvåna, om riksdagen inför denna mångfald av olika yrkanden och önskemål känt en viss tvekan, huruvida frågan om organisationen av småskolläroverutbildningen verkligen är mogen för ett slutgiltigt avgörande. Riksdagen har emellertid ansett, att denna frågas lösning är särskilt trängande, och därför icke velat uttala sig för ett ytterligare uppskov, även om ett bestämt ståndpunktstagande är förbundet med ej ringa svårighet.

Redan det förhållandet, att riksdagen har ett något högre antal avgångsklasser än Eders Kungl. Maj:t, medför, att riksdagen icke kan i allo följa Eders Kungl. Maj:ts förslag. Riksdagen bifaller emellertid detta förslag, i vad det avser förläggande av dubbelseminarier till Strängnäs, Skara och Landskrona och dessa dubbelseminariers inrymmande i därvarande folkskoleseminariers lokaler samt förläggande av enkelseminarier till Haparanda och Lycksele. Vad särskilt Haparandaseminariet angår, har i motionen I: 331 framställts ett förslag, som innebär, att detta seminarium skulle indragas. Med hänsyn till de betydelsefulla uppgifter, sistberörda seminarium har att fylla på denna plats, kan riksdagen under inga förhållanden medverka till en sådan åtgärd, även om seminariets bibehållande medför, att staten i en framtid blir ställd inför nödvändigheten att anskaffa bättre lokaler åt seminariet. Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit, att till Falun skulle förläggas ett dubbelt småskoleseminarium, vilket — samtidigt med att därvarande dubbla folkskoleseminarium förvandlades till enkelseminarium — skulle inrymmas i folkskoleseminariets lokaler. Bortsett från att riksdagen icke är beredd att nu besluta en förändrad organisation av folkskoleseminariet i Falun, kan riksdagen icke finna lämpligt, att den betydande del av landet, som ligger mellan Lycksele och Falun, skulle lämnas utan något seminarium för utbildning av småskollärarinnor. Så skulle nämligen bliva förhållandet enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag. Någonstädes mellan sistnämnda båda platser bör enligt riksdagens mening en sådan utbildningsanstalt finnas, och riksdagen har för sin del, i likhet med skolöverstyrelsen samt i överensstämmelse med i motionerna I: 338 och II: 495 framställda yrkanden, vid sitt val av lämplig förläggningsplats stannat vid Härnösand. Vad som särskilt gjort, att riksdagen föredragit Härnösand framför t. ex. Östersund, som eljest även synes kunna komma i fråga, är, att här ifrågavarande seminarium bör vara ett dubbelseminarium och lokaler för ett sådant stå till buds i statens egen för ett folkskoleseminarium nu använda fastighet i Härnösand. Folkskoleseminariet i Härnösand anser åter riksdagen på sätt förut anförts, böra nedläggas.

Vad Falun beträffar, anser riksdagen, att där bör finnas ett enkelseminarium för utbildning av småskollärarinnor. Då utmärkta lokaler med utrustning för ett sådant seminarium kostnadsfritt och med full äganderätt erbjudits staten i det nuvarande landstingsseminariets fastighet, kan riksdagen icke finna annat än att det är för staten ekonomiskt fördelaktigt att antaga ett dylikt erbjudande, varför riksdagen beslutat, att så skall ske.

Utöver nu framställda erinringar mot Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har riksdagen ytterligare en invändning, nämligen beträffande Kalmarförläggningen. Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle därvarande folkskoleseminarium indragas och ersättas av ett enkelt småskoleseminarium. Riksdagen vill av förut anförda skäl icke för närvarande vidtaga någon förändring i fråga om folkskoleseminarieorganisationen, utom

vad angår seminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona, och kan således icke för närvarande ansluta sig till förslaget om nedläggandet av folkskoleseminariet i Kalmar. Då emellertid förutom dubbelseminarierna i Landskrona och Skara ett enkelt småskoleseminarium bör finnas i Götaland, har riksdagen ansett att med hänsyn till kommunikations- och byggelseförhållanden Linköping bör i första rummet ifrågakomma såsom förlägningsplats för detta småskoleseminarium. Även där har vederbörande landsting utan anspråk på vederlag och med full äganderätt ställt landstingsseminariets lokaler med utrustning till statens förfogande. Skolöverstyrelsen har förordat seminariets övertagande av staten, och riksdagen delar denna uppfattning, varvid emellertid riksdagen förutsätter att uppförande av särskild gymnastikbyggnad, som ifrågasatts av byggnadsstyrelsen, icke behöver ske. Seminariet torde enligt riksdagens mening, på sätt även i motionen I: 326 framhålles, utan olägenhet kunna för ändamålet använda det gamla folkskoleseminariehusets gymnastiklokal.

Skulle framdeles visa sig behöfligt att upprätta ytterligare en å två avgångsklasser — något som riksdagen tidigare antytt möjligheten av — torde denna eller dessa klasser i första rummet böra förläggas till landets sydligare delar, t. ex. i Kalmar eller annorstädes.

Härmed har riksdagen framlagt sin organisationsplan för småskoleseminarierna. Den innefattar inrättande av åtta seminarier, därav fyra dubbelseminarier, förlagda till de nuvarande folkskoleseminarierna i Härnösand, Strängnäs, Skara och Landskrona, samt fyra enkelseminarier, förlagda till de nuvarande statsseminarierna i Haparanda och Lycksele och de nuvarande landstingsseminarierna i Falun och Linköping.

Denna plan innebär alltså, att riksdagen, så vitt angår småskoleseminarierna, i vissa delar bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 331, I: 338, I: 340, II: 454, II: 494 och II: 495 ävensom helt bifallit motionerna I: 326 och II: 485.

Mot vad Eders Kungl. Maj:ts förslag i övrigt innehåller angående småskoleseminarierna har riksdagen, såvitt förslaget ej strider mot riksdagens i det föregående angivna ståndpunkt, intet att erinra.

Riksdagen har nu att behandla frågan om genomförandet av de av riksdagen i det föregående angivna organisatoriska förändringarna.

I överensstämmelse med skolöverstyrelsens i skrivelse den 20 november 1931 framställda förslag anser riksdagen indragningen av folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona böra taga sin början redan innevarande år genom att några elever icke intagas i första klass. Upprättandet av de föreslagna dubbla småskoleseminarierna i nyssnämnda tre städer torde böra taga sin början först från och med hösten 1933, då likväl endast en klassavdelning av småskoleseminariet kan intagas på varje plats. Först med höstterminen 1934 kunna dessa seminarier träda i verksamhet som dubbelseminarier. Indragningen av de nuvarande statliga småskole-

seminarierna i Murjek och Hagaström synes böra successivt påbörjas från och med läsåret 1932/1933 genom att inga elever därstädes intagas i första klassen hösten 1932.

Dubbelseminariet i Strängnäs torde, i enlighet med vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit, böra träda i verksamhet från och med hösten 1933. Visserligen komma till följd härav seminarielokalerna därstädes att stå oanvända under läsåret 1932/1933, men riksdagen anser icke möjligt, att det till hösten 1932 skall kunna medhinnas att på ett väl genomtänkt sätt vidtaga de förberedande åtgärder, som erfordras för verksamhetens begynnande därstädes redan samma höst. Det befarade ersättningskravet från stadens sida i anledning av detta uppskov, varom i propositionen talas, tillmåter riksdagen ingen avgörande betydelse.

I övrigt bifaller riksdagen det av Eders Kungl. Maj:t framställda förslaget, att småskollärarytbildningens förstatligande bör ske på en gång från och med budgetåret 1933/1934.

I vilken utsträckning elever böra intagas i första klassen vid de nuvarande landstingsseminarierna för läsåret 1932/1933 synes lämpligen böra överlåtas åt Eders Kungl. Maj:t att bestämma, på samma sätt som skett för läsåret 1931/1932. Överhuvudtaget torde det böra läggas i Eders Kungl. Maj:ts händer att, med iakttagande av vad ovan anförts, meddela de föreskrifter i fråga om elevintagning och eljest, som för genomförande på lämpligt sätt av de av riksdagen beslutade organisatoriska åtgärderna finnas erforderliga, varvid riksdagen dock givetvis förutsätter, att, i den mån berörda föreskrifter föranleda anslagskrav utöver vad som av riksdagen prövats och godkänts och medel eljest icke finnas för Eders Kungl. Maj:t disponibla, frågan först underställes riksdagen.

Till övergångsförhållandena hör även frågan huru lämpligen bör förfaras med de lärare vid statsseminarier, vilka till följd av påbörjad indragning av det seminarium, vid vilket de äro anställda, bliva obehövliga därstädes. Såvitt angår småskoleseminarierna, har riksdagen intet att erinra mot vad Eders Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.

I fråga om folkskoleseminarierna innebär Eders Kungl. Maj:ts förslag, att de lärare, som, på sätt nyss sagts, bliva obehövliga, skola uppföras på övergångsstat, till dess lämpligt tillfälle yppat sig att förflytta dem till annan tjänst inom undervisningsväsendet. Härutöver innehåller propositionen ett särskilt förslag i fråga om vissa av folkskoleseminariets i Strängnäs upphörande med utgången av vårterminen 1932 föranledda förhållanden, avseende bl. a. att lektorerna därstädes N. H. Nyman och M. Borgström i stället för att, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, förflyttas, Nyman till folkskoleseminariet i Umeå och Borgström till folkskoleseminariet i Linköping, skulle uppföras på övergångsstat, till dess möjlighet yppade sig att förflytta dem till andra lektorsbefattningar. Detta Eders

Kungl. Maj:ts förslag har föranletts av vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om organisationen av folkskoleseminarierna i Umeå och Linköping.

Riksdagen anser sig för närvarande sakna anledning att taga ståndpunkt i förevarande ämne, utom för så vitt angår budgetåret 1932/1933. Ehuru riksdagen anhållit, att frågan om folkskoleseminariernas organisation skall underkastas ny utredning, anser riksdagen det icke böra möta hinder att vidtaga de av skolöverstyrelsen föreslagna förflyttningarna av Nyman och Borgström till dubbelseminarierna i Umeå och Linköping. I den mån i övrigt liknande förflyttningar av lärare skulle på grund av vad riksdagen beslutit behöva vidtagas under budgetåret 1932/1933, synas de, så vitt de ej lämpligen kunna äga rum till andra delar av undervisningsväsendet, böra verkställas, under förutsättning att flyttningen kan ske till något av de förefintliga dubbelseminarierna. Skulle så ej kunna ske, torde nästkommande riksdag bliva i tillfälle att bestämma, huru med ifrågasvarande lärare skall förfaras.

Vad Eders Kungl. Maj:t eljest föreslagit beträffande övergångsförhållandena, anser sig riksdagen böra bifalla, förutsatt att det icke står i strid med riksdagens i det föregående angivna ståndpunkt.

I fråga om anslagsförhållandena synes det riksdagen icke vara erforderligt, att riksdagen yttrar sig annat än om det nu aktuella, nämligen de för budgetåret 1932/1933 behövligen anslagen. De avvikelser från Eders Kungl. Maj:ts förslag, som riksdagen ovan vidtagit, föranleda icke beträffande småskoleseminarierna någon ändring i de av Eders Kungl. Maj:t för nyssnämnda år äskade anslagssummorna. I fråga om folkskoleseminarierna är förhållandet enahanda, utom såvitt rör det extra reservationsanslaget till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m., vilket på grund av riksdagens beslut om förflyttning av förenämnde Borgström kan minskas med 4,000 kronor från 59,500 kronor till 55,500 kronor. I övrigt bifaller riksdagen alltså vad Eders Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen

A. beträffande *organisationen av statens folkskoleseminarier*

dels anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 331, 338 och 340 samt II: 494, 495 och 496, beslutat, att folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona skola från och med början av läsåret 1932/1933 successivt nedläggas;

dels ock i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 325, 327, 329, 330, 331, 334, 338 och 340 samt II: 472, 476, 481, 482, 484, 487, 494, 495 och 496 samt motionen II: 497, sistnämnda motion dock endast så vitt den angår övningsskolornas vid folkskoleseminarierna utvidgning, anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier i övrigt, med be-

aktande av de synpunkter, riksdagen ovan anført, samt för riksdagen förlägga det förslag, vartill denna förnyade utredning kan giva anledning;

B. beträffande *organisationen av statens småskoleseminarier*

anmäla, att riksdagen i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 331, 338, 339 och 340 samt II: 454, 494, 495 och 496 samt med bifall till motionerna I: 326 och II: 485 beslutat följande att, med iakttagande av vad riksdagen ovan anförts, successivt träda i tillämpning enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t må finna gott meddela:

Småskoleseminarierna skola vara till antalet åtta, därav fyra dubbelseminarier, förlagda till de nuvarande folkskoleseminarierna i Härnösand, Strängnäs, Skara och Landskrona, samt fyra enkelseminarier, förlagda till Haparanda och Lycksele samt till de nuvarande landstingsseminarierna i Falun och Linköping. Varje dubbelseminarium skall omfatta två tvååriga linjer. Enkelseminarierna skola omfatta, seminarierna i Haparanda och Lycksele vardera en treårig linje samt seminarierna i Falun och Linköping vardera en tvåårig linje;

C. beträffande *fastigheten vid småskoleseminariet i Hagaström*

anmäla, att riksdagen

medgivit, att den av förre rektorn J. Wockatz till staten såsom gåva överlämnade fastigheten vid småskoleseminariet i Hagaström må efter nämnda seminariums nedläggande utan vederlag återgå till Wockatz;

D. beträffande *anslagen till folkskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933*

anmäla, att riksdagen

dels ökat den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m. ingående anslagsposten: Folkskoleseminarierna, nu 1,620,000 kronor, med 20,000 kronor till 1,640,000 kronor;

dels minskat den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m. ingående anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier, nu 217,000 kronor, med 59,000 kronor till 158,000 kronor;

dels minskat det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m., nu 1,837,000 kronor, med 39,000 kronor till 1,798,000 kronor;

dels till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisat ett extra reservationsanslag av 55,500 kronor;

dels ock uppfört det ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg åt lärare vid folkskoleseminarierna med oförändrat belopp 200,000 kronor;

E. beträffande *anslagen till småskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933*

anmäla, att riksdagen

dels minskat det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 178,000 kronor, med 9,000 kronor till 169,000 kronor;

dels för uppehållande av verksamheten vid statens småskoleseminarium i Hagaström för budgetåret 1932/1933 anvisat ett extra reservationsanslag av 29,000 kronor;

dels för budgetåret 1932/1933 minskat det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, nu 310,000 kronor, med 70,000 kronor till 240,000 kronor;

dels medgivit, att, där landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, upprättat småskoleseminarium, vilket åtnjutit statsunderstöd, blivit nedlagt eller ordinarie lärare vid dylikt seminarium eljest genom inskränkning av verksamheten blivit för seminariet obehövlig, statsbidrag likväl må efter Eders Kungl. Maj:ts beprövande kunna utgå för tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 till belopp, motsvarande grundlön och ålderstillägg ävensom tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg till sådan ordinarie lärare, som genom nedläggandet eller inskränkningen ej längre erfordras för seminariets uppehållande, dock att Eders Kungl. Maj:t må äga för varje särskilt fall bestämma det antal lärare, för vilkas avlönande statsbidrag må utgå, samt meddela de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t eljest finner för gott föreskriva;

dels minskat det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier, nu 65,000 kronor, med 49,625 kronor till 15,375 kronor;

dels beslutat, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, skall även för budgetåret 1932/1933 utgå med $\frac{1}{4}$ av det belopp, som må tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och vid statens småskoleseminarier;

dels ock till tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, anvisat för budgetåret 1932/1933 ett extra förslagsanslag av 40,000 kronor.

Stockholm den 14 juni 1932.

Med undersåtlig vördnad.